

(המשך ממסדור 9)

נגרות העם הערבי בארץ להתנחלות הציונית היא טבעית, ושכל עם אחר במקומו היה מתנהג באותה הצורה בדיוק. במלחמה זו היו שלבים רבים. מילחמת ששת הימים, שהביאה לכיבוש כל חלקי הארץ בידי ישראל, פתחה בפרק חדש, שבו שולטת ישראל בכל הערבים שנותרו בארץ — יותר משני מיליון נפש, הנעזרים עלייך יותר משני מיליון פלסטינים נוספים, הפיזורים בארצות שמסביב למדינה. התנגדותם האלימה לכיבוש הייתה צפורה ובלתי נמנעת.

מילחמה כזאת היא בהכרח מילחמה עבודה. עם כבוש, שאין לו צבא סדיר וכלים ממלכתיים, משיג תמז בכלים שיש לו — פיגועים בחיילים ובאזרחים, בגברים ובנשים. העם הכבוש משתמש באמצעים שיש לו — שרתייבתוחן וכוחות אחרים.

כאשר המעצמה הכובשת שולחת לארץ הכבושה חיילים ללכד, יכולה המתחרת רק לפגוע בחיילים. על רקע זה נולדה, בראשית המאה ה-19, המילה הספרדית, "גרילה" — מילחמה זעירה, מילחמת חמונות. הספרדים הכבושים פגעו בחיילי הצבא הנפוליוני הכבוש. כעבור מאה וכמה שנים, פגעו הצרפתים הכבושים בצבא הנאצי הכבוש. עכשיו עושים זאת המוג'הידון באפגניסטאן, הפוגעים בחיילים הסובייטיים.

אולם כאשר המעצמה הכובשת מופיעה גם כרמות אוכלוסייה אזרחית, עוברת הגרילה תמיד לפסים אכזריים עוד יותר ופוגעת באזרחים, בנשים ובלדים. כך עשו המאמא ובקניה, הפל"ן באלג'יריה, ותנועות רבות אחרות.

כאשר חלק מן האוכלוסייה המקומית תומך בכבוש הזר, עורכים בה המורדים מעשי טבח. כך עשו הוויאטקונג כנגד הכפרים ששיתפו פעולה עם האמריקאים. מעשייהוועה הנוראים האלה לא הפריעו לרבים וטובים בעולם להתייחס אליהם כהערה. בימי קדם עשו זאת המקבים, שעשו שפטים ב"מתיוונים".

כנגד מעשים אלה מפעילה המעצמה הכובשת תמיד שיטות אכזריות. במקרים החמורים ביותר — הרגת בני ערובה, הוצאת להורג המונית. וכמעט תמיד: מחנות ריכוז, עינויים לשם חקירה או לשם הרתעה.

בישראל מופיעים בחזית זו השב"כ, המוסר, זריר עות הצבא ועוד. עיקר התפקיד של מניעת פיגועים ולכידת חברי המחתרנות הפלסטיניות בארץ מוטל על השב"כ.

כל מי שטרם כבוש נוטה לשמור על הפיקציה כאילו חבריה מתחרת המבצעים את הפיגועים, הם פושעים רגילים. מכאן הצורך להעמידם למישפט. חוקריהם אינם משתדלים רק להכריחם להסיג את חבריהם ואת אמצעייהם שלהם, כדי למנוע פיגועים, אלא גם לאלצם למסור "הודאות", כדי שאפשר יהיה להעמידם לדין, להרשיעם ולכלאם.

הצורך הזה היה נמנע, אילו הכירה המדינה בעובדי דה שזואי מילחמה, וכי "המחבלים" הם אויבים לוחדי מים, שדינם כדיון שבויי מלחמה. כלומר: כליאתם במחנות שבויים עד לסיום המלחמה. זה היה מונע את הצורך בעריכת מישפטים, ובמילא גם בחקירות שנועדו לסחוט מן העצירים. הודאות".

אולם מדינת ישראל, כמו מדינות אחרות כמצב דומה, אינה מוכנה לכך. הכרה כמצב המלחמה, והכרה בפלסטינים כשבויי מלחמה, היתה יוצרת מצב פוליטי, שישראל אינה מוכנה לו. התוצאה מתוארת בהצהרתו של יוסף גינוסר: **פחיתות ההודאות בכוח, באמצעים הנוגדים את החוק, ומסירת הצהרות ישקף עלייך החוקרים בבית דין מישפט כאילו ניתנו ההודאות מרצון, במיסגרת חקירה חוקית, ובמילא גם החלטות השופטים, שהם מאימינים לחוקרים.**

המיסדר השחור

מצב הזה עיצב את רמות השב"כ, ואת רמות כל קהילת הסתר הישראלית, האזרחית והצבאית. אנשי השב"כ רואים את עצמם כחיידת עילית שאין שניה לה. התפתח בקרבם אידיאליזם מסוג מסויים מאוד. לא האידיאליזם של החייל הקרבי, די

מחרף את נפשו בשרדה הקרב לעינייהשמש, והזוכה בעיטור על מעשייהגבורה ובהערבת הציבור. אלא האידיאליזם המיוחד של אישיהערת.

אוליבר נורת' התגאה פומבית בכך שהוא פעל על דעת עצמו בניגוד לחוק, ששיקר למוסדות הנבחרים והשמיר ראיות. הוא טען שעשה זאת בשם נאמנות נכונה יותר, העולה על הנאמנות הפשוטה לחוק ולמישפט, לחוק ולמימשל. היתה זאת הנאמנות של אדם הפועל במחשכים, המוכן לעשות את העבודה המלוכלכת, לקבל על עצמו את האחריות למעשים בלתי כשרים, ולשמש כשעיר לעזאזל.

איראלים מיוחד זה אומר: מישוה מוכרח לעשות את העבודה המוזהמת. הכל יודעים שהיא דרושה, אך אנשים רגילים אינם מוכנים לתת לה הכשר ולקבל על עצמם אחריות לה. לשם כך דרושים אנשים מיוחדים, אידיאליסטים צרופים המוכנים להפר חוק, להרוג, לענות, לעשות מאה ואחד מעשים נוראים שנפש

כפי שאמר יצחק שמיר, אישימתרת ותיק ואישימוסר לשעבר, בעיקבות פרשת האוטובוס: "מי שצריך לדעת — יודע, ומי שאינו יודע — אינו צריך לדעת".

גישה זו יצרה בשב"כ, ובשאר המנגנונים, תחושה של עילית. תחושה של מיסדר, בדומה למיסדר הישר עים ולמוסדות האינקוויזיציה.

אנשי השב"כ התגאו במישמעת המוחלטת השוררת בגוף המי צומצם שלהם. מישמעת שאין לה אח ורע בשום מוסד אחר במדינה. אף שהשב"כ פעל מחוץ לחוק, ולעיתים קרובות בניגוד לחוק, היו בו כללים פנימיים נוקשים, וכל מי שהפר אותם נענש וגורש.

אחד הכללים האלה אמר שלעולם, בשום מחיר ובי שום אופן, לא יתלונן אישישב"כ על כל דבר שהוא לפני מוסר חיצוני.

כאשר הלך אישישב"כ ככיר, ראובן חוק, להתלונן אצל ראש-

חוקר יוסף גינוסר (מאחורי השר אריאל שרון): "חוקרי השב"כ משקרים בבתי המישפט"

הממשלה ראו על רצח חוטפי האוטובוס ועל בידוי הראיות בפ"רשה זו, יצא עליו ועם חבריו לא רק בשל תוכן הדברים, אלא קודם כל על עצם התלונה.

בשב"כ, זהו פשע שלא יכולה, כי הוא מערער את עצם מהות השרות כמיסדר סגור של קומיץ נבחר.

מישפט וביטחון

ביא פרשת האוטובוס, שהפכה "פרשת השב"כ" כהא הידועה, עמדו זו מול זו שתי קהילות, שאין להן שפה משותפת.

בצד אחד של המיתרס עמדה קהילת המודיעין, המאמינה שיהיה מגינה על המדינה ואזרחיה, ומונעת סכנות נוראות, תוך שימוש באמצעים "חריגים".

בצד האחר עמדה קהילת המישפט, בדמותם של המישפטים (ובעיקר המישפטיניות) של מישרדה מישפטים, המאמינה כי פעולת השב"כ מסכנת את נפש המדינה וקיומה כמדינת חוק דמוקרטית.

כדי ליישב את הסיכסוך הזה מונתה ועדה רבת יוקרה, בראשות השופט משה לנרוי, נשיא בית המישפט העליון בדימוס. כדי לדון בנוהליהפעולה של שרותי הביטחון, אולם אפשר לפקפק בעצם האפשרות להטיל את מרות החוק הדמוקרטי על שרותי הביטחון, בשעה שהם מנהלים את המלחמה העכורה.

כך מתגשמת נבואת ישעיהו בכל חומרתה: לא זה בלבד שהטובים הולכים לשב"כ, אלא שהשב"כ משיגה את עצם מהותה וציביונה של מדינת ישראל.

כפאראפראזה על אימרתו המפורסמת של הרוזן אונורה דה מיראבו אפשר לאמר: ישראל אינה עוד מדינה שיש לה קהילת מודיעין, אלא קהילת מודיעין שיש לה מדינה.

השב"כ ופרשותיו היוו רק חלק מן העולם הסמוי הזה, שהתגלה בחלקו במהלך השנה. פרשת פולארד, עיסקות הנשק עם איראן והקשרים עם הקונטרס, פרשת זעוננו היו רק הבולטים מן הר אירועים, שאיפשרו הצצה לתוך עולם עלום וסמוי זה, הקיים למעשה מחוץ למדינת החוק, מחוץ לתהליכים הדמוקרטיים, מן חוץ לפיקוח המוסדות הנבחרים.

אופטימיסטים יכלו להאמין שניתן להתגבר על בעייה זו, ול- הכניס את העולם הסמוי הזה למיסגרת חוקית ודמוקרטית. אך אופטימיים זה אינו משמש אצל רבים אלא כעילה לעצימת העיניים גם להבא, תוך הרגעעהעצימת בכדוריאלוים של תיקוות חסודות.

פסיכיסטים יכלו להאמין כי מצב זה אינו ניתן לתיקון אמיתי, אלא בדרך האחת: השגת סיתרון מן דיני אשר ישום קץ למילחמה המלוכלכת, שהולידה את המצב הזה.

כך או כך, חשיפת קיומה של החפרפרת מתחת לפני הקרקע של הדמוקרטיה הישראלית היתה הגילוי העיקרי של תשמ"ז, וגם הבעייה העיקרית של המדינה בשנה זו. היא קבעה במידה רבה את החיפוש אחרי אישיהשנה תשמ"ז.

בשנה זו איבדה המדינה את תומתה. 20 שנה אחרי השימעת נבואתו של ישעיהו, זו חדרה סוף סוף לתודעה הלאומית.

האדם הרגיל סולדת מהם. ובמיקרה הצורך, אם הרברים נחשפים, לקבל על עצמם את האחריות לכך מבלי לסכך את המנהיגים. משהו מן הרוח הזאת קיים בשב"כ. אנשיו מאימינים שאי אפשר לשמור על אוכלוסיית ישראל מפני פיגועים, ולנצח במלחמה העכורה המתנהלת בי מחשבים, אלא תוך שימוש באמצעים ששום חוק במדינה נאורה אינו יכול להתירם.

משום כך התנגדו ראשי כל מנגנוני הביטחון והמודיעין בישר אל תמיד לחקיקת חוקים מיוחדים, שייסדו את פעולתם.

אין אנשי השב"כ מבקשים לחוקק חוק המתיר להשתמש בלחץ גופני לשם התשת עצירים וסחיטת הודאות מהם. גם מי שמצידיקים בלב שלם מעשים כמו רצח שני חוטפי האוטובוס, אחרי לכירתם, אינם רוגלים כהנהגת עונשמות במדינה. כל שרותי הביטחון מתנגדים בתוקף לעונשהמוות, ולא רק מטעמים ביטחוניים מעשיים, אלא גם מטעמים "מוסריים".

מוסר זה אומר: אנחנו נעשה את העבודה השחורה. אנחנו נעשה מה שמוכרח להיעשות כדי לעמוד במלחמה זו. איננו רוצים שהמדינה כולה תתלכך. איננו רוצים שיהיו בה חוקים בלתי אנושיים. איננו רוצים שהאזרחים הטובים יידעו על מעשינו, ויהיו שותפים בהם. אנחנו מאפשרים להם לישון בשקט, במצפון שקט. אנחנו אנשים מיוחדים.

הוצאה להורג של בני ערובה — ציורו של פראנצסקו גויה על הגרילה נגד נפוליון